

مصالح گزینی بر اساس سازگاری بومی- شخصیتی (درس آموخته هایی از معماری بومی ایران)

محمد رضا عطایی همدانی - دانشجوی دکتری معماری، گروه معماری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

وحید شالی امینی* - استادیار و عضو هیئت علمی، گروه معماری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مهدی حمزه نژاد - استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران

ویدا نوروز برازجانی - استادیار و عضو هیئت علمی، گروه معماری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

Choosing materials based on indigenous compatibility - personality (lessons of Iranian indigenous architecture)

Abstract

The choice of materials is one of the major challenges in contemporary architecture. As far as the criteria of present buildings are present, limits are considered to choose and apply it. The arrival of various materials in the country requires the indigenous - aesthetic basis of it. For in case of neglect of this, the original face of the cities will grow more turbulent. This study examines the ecological basis and its adaptation to personality theories tries to explore local - personality differences and use different materials. The question of the research can be suggested: How is the difference between different personalities in choosing, processing and applying materials, and how did selected monuments find? Since the ornamentation is also important as a factor to explore the differences in the use of materials, the difference of personalities in the selection of ornamentation is also addressed. The method of research in the creation and structure of theoretic bases, logical reasoning, and in inferring the difference between material and ornamentation originated from the diversity of native characters. in this study , based on the basis of reasoning, the land of canvas causes the thinker, the moisture causes sensation and perception, the cold, and heat cause an introvert to become an introvert. Basic personality introspection is the use of natural materials, making a difference in the appearance of materials, the use of monochrome materials, and lack of interest in indexing materials. A basic personality Extraversion is a welcome to new materials, use of materials to diversify or modify materials color and make distinctions between different parts according to changes in type or arrangement of materials. to be thoughtful and judgment in the base personality causes uncertainty in the choice of materials, the use of textured materials on the side of the smooth materials, the tendency to show the geometrical arrangement of materials by making clarity on the boundary of parts and components. The perception of the basis of the basic personality causes risk taking in the use of new materials, the tendency of to work, the use of natural or less processed materials, the use of material with little contrast in color and texture.

keywords: cultural ecology, basic personality, materials, ornamentation.

انتخاب مصالح از جمله چالش‌های مهم در معماری معاصر است. تا جایی که در ضوابط نماسازی بنای امروزی محدودیتهایی برای انتخاب و بکارگیری آن در نظر گرفته شده است. ورود انواع مصالح به کشور نیاز به مبنای بومی- زیبا شناختی آن را ضروری می‌سازد. چراکه در صورت غفلت از این موضوع چهره اصیل شهرها دچار اختشاش روز افزون خواهد شد. پژوهش حاضر با بررسی مبانی بومشناختی و اطباق آن با تئوری‌های شخصیت شناسی سعی در کشف تفاوت‌های بومی-شخصیتی انتخاب و بکارگیری مصالح گوناگون دارد. سوال تحقیق را می‌توان چنین مطرح نمود: تفاوت بین شخصیت‌های گوناگون در انتخاب، فراوری و بکارگیری مصالح چیست و در بنایی منتخب چگونه نمود یافته است؟ از آنجاییکه تئوریات نیز به عنوان عاملی برای کشف تفاوت‌ها در بکارگیری مصالح اهمیت دارد به تفاوت شخصیت‌ها در انتخاب ساختار تئوریات نیز پرداخته شده است. روش تحقیق در ایجاد و ساختاریندی مبانی نظری، استدلال منطقی و در استنباط تفاوت بین مصالح و تئوریات منبعث از گوناگونی شخصیت‌های بومی تفسیری می‌باشد. در این پژوهش براساس مبانی استدلایلی، خشکی بوم موجب متفکر و قضایت گر شدن، رطوبت موجب احساسی و ادراکی شدن، سرما موجب بروز گرا شدن و گرما موجب درون گرا شدن شخصیت پایه می‌شود. درون گرایی شخصیت پایه موجب استفاده از مصالح طبیعی، ایجاد تمایز اندک بین ظاهر مصالح، استفاده از مصالح تک رنگ و عدم تمایل به مصالح شاخص کننده می‌شود. برونقگرایی شخصیت پایه موجب استقبال از مصالح جدید، استفاده از مصالح با رنگ‌های متنوع یا اصلاح رنگ مصالح و ایجاد تمایز بین بخش‌های مختلف بنا با تغییر در نوع یا چیزی مصالح می‌گردد. متفکر بودن و قضایت گری در شخصیت پایه موجب عدم ریسک پذیری در انتخاب مصالح، استفاده از مصالح بافت دار در کنار مصالح صیقلی، تمایل به نشان دادن ترتیب هندسی مصالح با ایجاد وضوح در مرز قطعات و بندکشی‌ها می‌شود. احساسی و ادراکی بودن شخصیت پایه موجب عدم ریسک پذیری در استفاده از مصالح جدید، تمایل به اندواد کاری روی سفت کاری، استفاده از مصالح طبیعی یا کمتر فراوری شده، استفاده از مصالح با تضاد کم در رنگ و بافت می‌گردد.

واژگان کلیدی: بوم شناسی فرهنگی، شخصیت پایه، مزاج شناسی، مصالح، تئوریات.

*: این مقاله مستخرج از پایان نامه دکتری با عنوان «اصول بوم‌فرهنگی مصالح گزینی در بنای ایرانی از نظریه بوم شناسی فرهنگی در بررسی مقابر شاخص دوران ایلخانی و تیموری» به راهنمایی دکتر وحید شالی امینی و مشاوره آفای دکتر مهدی حمزه نژاد و خانم دکتر ویدا نوروز برازجانی میباشد.

vs_amini@yahoo.com

مقدمه

نظری پژوهش را بنیان نهاده است. سپس با توجه به هر ویژگی اصول مصالح گزینی آورده شده است. این اصول از بررسی نمونه‌های موجود در انواع بوم‌ها استخراج شده است. در این بررسی ترتیبات از عوامل کلیدی در تعیین نوع مصالح معروف شده است و نمی‌توان به ویژگی‌های بوم فرهنگی منبعث از شخصیت پایه در مصالح گزینی پرداخت و نوع چیدمان مصالح در کنار هم و ترکیبات بصری مصالح که همانا مقوله ترتیبات در معماری است حرفی به میان نیاورد.

چارچوب نظری و روش تحقیق

شالوده نظری پژوهش حاضر بر مبنای علم روانشناسی بوم فرهنگی^۱ است. در این علم از سویی عناصر فرهنگ مادی^۲ و از سوی دیگر علم سنتی و اصیل، منبعث از بوم، مطالعه می‌شود. در این علم عناصر تمدنی، هنر، اعتقادات، نظریات تجربی در یک سامانه همبسته و مرتبط با هم بررسی می‌گردد. در این علم از یک سو با مراجعه به اسناد، تحلیل قیاسی^۳ و از سوی دیگر با مشاهده به مصادیق، تحلیل استقرایی^۴ انجام می‌شود. در این پژوهش از دیدگاه کل نگر^۵ به موضوع بوم، فرهنگ و شخصیت نگاه شده است بدین ترتیب تاثیر ویژگی‌های اقلیمی بر روان انسان از نقطه نظر حکمی و سیر تحول آن تا دوران معاصر و روان‌شناسی شخصیت آورده شده است. بدلیل محدودیت نوشتار تنها به برخی نظریه‌های مهم اشاره شده است. برخی نظریه‌ها به تأثیرات اقلیمی در چهره و اندام هم پرداخته اند که از آن در این مقاله صرف نظر شده است.^۶ شیوه تحلیل در پژوهش حاضر بر ساختی-تفسیری^۷ است. نوع نگرش به موضوعات نیز نگرش کلی است. روش‌شناسی پژوهش نیز از نوع کیفی است و از راهبرد استدلال منطقی در تبیین مبانی نظری و از راهبرد تفسیری در بر ساخت اصول مصالح گزینی استفاده شده است. در این پژوهش طبق مبانی استدلالی اولاً تأثیر بوم بر شخصیت پایه بدیهی در نظر گرفته شده و ثانیاً می‌توان در مصالح گزینی تأثیر ویژگی‌های بوم-شخصیتی را مشاهده نمود. هدف از مشاهده، تفسیر و ارائه اصول می‌باشد.

5. Eco-Cultural Psychology

6. Material Culture

7. Deduction

8. Induction

9. Holism

۱۰. برای نمونه می‌توان به نظریات ارنست کرچمر Ernst) و ویلیام هربرت William Herbert (Kretschmer Sheldon مراجعه نمود.

11. Interpretivism

مصالح و مواد مورد استفاده در ساختمان سازی موضوعی است که نمی‌توان بدون توجه به آن نظریه‌ای در معماری ارائه نمود چراکه وجه کالبدی و عینی فضا را می‌سازد. در سبک‌های مختلف معماری تمایز بین انتخاب مواد، فراوری آن و نحوه کاربست آن در فضا سازی، هویت آن سبک را ایجاد می‌نماید. در مکان‌های جغرافیایی مختلف نیز این چنین است. دسترسی به نوع خاصی از مصالح و مکان در آن جغرافیا دارد. متابع و فناوری‌های مختلف از این جهت که در ایجاد تمایز بین بوم‌ها و سبک‌ها نقش دارند در هویت بخشی به مکان جایگاه ویژه‌ای ایفا می‌کنند. در دوران معاصر تقسیم‌بندی فرهنگ‌ها به توسعه یافته و عقب مانده یا تولید کننده و مصرف کننده موجب سرازیر شدن انواع مصالح از نقطه‌ای به نقطه دیگر شده است. از نقطه نظرهای گوناگون می‌توان به این موضوع نگریست. به طور مثال از نظر ویژگی‌های کاربردی مصالح^۸، اقتصاد^۹، اقلیم و انرژی^{۱۰}، سازه^{۱۱} و موارد دیگر. در پژوهش حاضر سعی شده است انتخاب، فراوری و کاربست مصالح از زاویه ویژگی‌های بومی- شخصیتی مورد بررسی قرار گیرد. فرایند مصالح گزینی در این پژوهش به سه مرحله تقسیم‌بندی شده و تأثیر بوم، فرهنگ و شخصیت پایه در هر مرحله ذکر شده است. به نظر می‌رسد بررسی کمی شامل نقطه نظرهای اقتصادی، اقلیمی و سازه‌ای توجه کننده استفاده از برخی مصالح بدون در نظر داشتن ویژگی‌های کیفی نیست؛ چراکه هر پدیده‌ای در نگرش کلی، تأثیر فرهنگی و زیبایی شناختی دارد و مصالح وارداتی چنانچه با برخی اصلاحات، به صورت آگاهانه و با چشمانی باز مورد استفاده قرار گیرند و یا مصالح بومی با حفظ کیفیات، خواص دیگری بیانند و برخی کمیت‌ها در آنها بهینه سازی شود در ارتقای معماری معاصر متمرث مر خواهد بود. در این پژوهش ویژگی‌های شخصیتی منبعث از بوم در نگاه سنتی و معاصر بررسی شده و شالوده

مدیریت شهری

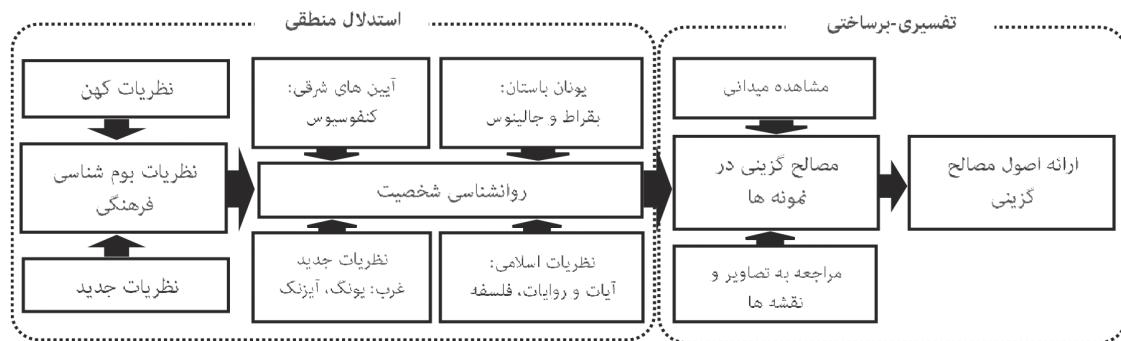
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۰ بهار ۱۳۹۷
No.50 Spring 2018

۱. ر. ک: نشریه ۵۵ سازمان برنامه و بودجه با عنوان «مشخصات فنی عمومی کارهای ساختمانی».

۲. ر. ک: سبزه پرور، مجید (۱۳۸۹) مرجع کاربردی مدیریت پروژه، تهران: انتشارات ترمه.

۳. ر. ک: قبادیان، وحید (۱۳۹۲). بررسی اقلیمی اینیه سنتی ایران، تهران: دانشگاه تهران.

۴. ر. ک: گلابچی، محمود، مظاہریان، حامد (۱۳۸۸). فناوری‌های نوین ساختمانی. تهران: دانشگاه تهران.

انسانی می‌نگرند. (ZARIN, 2010) آنان بر خرد فرهنگ‌ها تمرکز داشته و زبان، مذهب، ساختار اجتماعی، اقتصاد و معیشت را به واسطه ارتباط نزدیک با اعضای آن خرد فرهنگ بررسی می‌کنند. پژوهش‌های بوم فرهنگی با تحقیقات جولیان استیوارد^{۲۰} آغاز شد. وی اولین بار نحوه فرهنگی سازگاری جامعه انسانی با محیط را نشان داد و برای اولین بار مدل چند عاملی سازگاری را جایگزین مدل‌های تک عاملی کرد. از نظر روش‌های تحقیق در بوم شناسی فرهنگی به جهت گستره زیاد موضوع فرهنگ روش‌های متعددی نیز به کار گرفته می‌شوند و روش استیوارد عموماً مردم نگاری فرهنگی^{۲۱} خوانده می‌شود لیکن پس از وی پژوهش‌هایی ترکیبی بکار گرفته شد و بوم شناسی جدید^{۲۲} را شکل داد. در این تحقیقات از تحلیل‌های کمی و آماری در تایید یا تعیین میزان تایید توصیفات کیفی بهره گیری می‌شود (SUTTON, 2010).

روش گردآوری داده‌ها در مرحله اول کتابخانه‌ای با ابزار فیش برداری از منابع و در مرحله دوم مشاهده اکتشافی با ابزار تصویر برداری و رجوع به استاد و نقشه‌های نمونه‌های منتخب می‌باشد. روش تحلیل داده‌ها نیز به صورت استفاده^{۲۳} می‌باشد. اعتبار پژوهش از مشاهده تصاویر و انگاشت فرضیات و آزمون و تطبیق فرضیات در اینیه مشابه حاصل گشته است. (نمودار ۱)

بوم شناسی فرهنگی

بوم شناسی^{۲۴} مطالعه‌ای است که رابطه متقابل موجود زنده و محیط را مورد مطالعه قرار می‌دهد. بوم شناسی انسانی^{۲۵} نیز به مطالعه نوع سازگاری^{۲۶} انسان در محیط می‌پردازد و مفاهیم گستره‌ای از انسان شناسی زیستی^{۲۷} تا انسان شناسی فرهنگی^{۲۸} را شامل می‌شود (لاپکا، ۱۳۹۴، ص ۱۶). بوم شناسان انسانی چیستی و چگونگی سازگاری انسان در برخورد با مشکلات محیطی را مطالعه می‌کنند و آنچه گروه‌های انسانی در مواجهه با محیط استنباط می‌کنند و نحوه اشتراک گذاری تجربیاتشان را بررسی می‌کنند. بوم شناسی فرهنگی^{۲۹} به مطالعه روش‌های فرهنگی اجتماعات انسانی در سازگاری با محیط می‌پردازد.^{۳۰} بدین ترتیب بوم شناسان فرهنگی برای ادراک نحوه سازگاری با محیط، با شیوه‌ای کل نگر به سنتها و آئین‌های اجتماعات

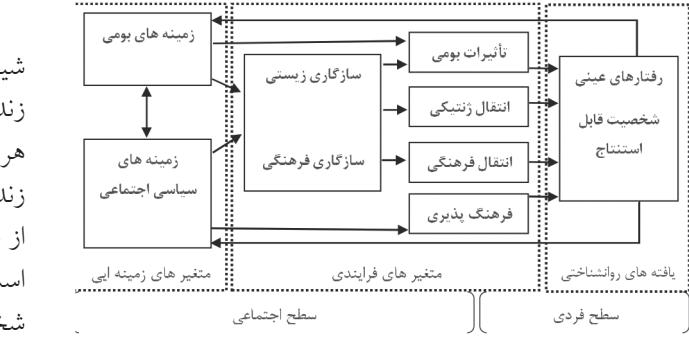
- 12. Abduction
- 13. Ecology
- 14. Human Ecology
- 15. Adaptation
- 16. Biological Anthropology
- 17. Cultural Anthropology
- 18. Cultural Ecology

۲۰. نیاز به مطالعات فرهنگی در بوم شناسی از ناتوانیهای زیست شناسی در تبیین نوع سازگاری ارگانیسمی به نام انسان با محیط، بوسیله روش‌های تجربی حسی شده است. در جوامع انسانی تبیین نوع سازگاری با روش‌های صرفاً تجربی با شکست مواجه شده است در حالیکه میتوان برای این نوع سازگاریها تبیین فرهنگی ارائه داد.

بوم، فرهنگ و شخصیت
 فرهنگ^{۳۱} ویژگی است که شیوه‌های زندگی نوع بشر را در بر می‌گیرد. فرهنگ ابر سامانه‌ای است که سامانه‌های جزئی که هر یک دارای عناصر مختلف هستند را شامل می‌شود. سامانه‌ها و عناصری که در عین تفاوت در نوع عملکرد و هدف بهم وابسته‌اند و با نگاهی کل نگر می‌توان همه آن‌ها را زیر مجموعه سامانه‌ای بزرگتر به نام فرهنگ دید (ستوده ۱۳۹۵، ۸۴). فرهنگ به دو حوزه مادی و غیر مادی تقسیم می‌شود. فرهنگ مادی و فرهنگ غیر مادی (معنوی). فرهنگ مادی هر چیزی که انسان در ارتباط با رفع نیازهای مادی اش به طبیعت افزوده است را شامل

- 20. Julian H. Steward
- 21. Cultural ethnography
- 22. New Ecology
- 23. Culture

شخصیت^{۲۰} عبارت است از مجموعه کلی از شیوه‌های درونی و بیرونی تطابق و سازش فرد با زندگی. جورج کلی^{۲۱} شخصیت را روش خاص هر فرد در جستجوی پیدا کردن و تفسیر معنای زندگی می‌داند (ستوده، ۱۳۹۵، ص. ۹۵). قسمتی از شخصیت ارشی است و بخش دیگر آن اکتسابی است و توسط تجربه‌های زیستی معین می‌شود. شخصیت موجب بی‌همتایی، ثبات و قابل پیش‌بینی بودن رفتارهای فرد می‌شود. از همان بدو کودکی که کودک تحت آموزش‌های خاص قرار می‌گیرد تحت تأثیر عوامل و آموزه‌های فرهنگی قرار می‌گیرد (Tri-andis 2002). ویژگی‌های فرهنگی مشترکی که همه اعضاً یک جامعه در آن سهیم هستند از طریق آموزش به کودک منتقل شده و یکی از مهم‌ترین ارکان شخصیتی وی را ایجاد می‌کند که به آن شخصیت اساسی^{۲۲} گفته می‌شود (Hofstede 2004, 42). شخصیت اساسی متناسب با ویژگی‌های فرهنگی هر جامعه شکل می‌گیرد. این ویژگی‌ها به دو بخش زیر بنایی و روبنایی قابل تفکیک هستند. ترتیب اولیه دوران کودکی، شرایط اجتماعی-اقتصادی (طبقه اجتماعی)، اکولوژی و جمعیت بخش زیربنایی و ایدئولوژی، افسانه‌ها و نهادهای اجتماعی بخش رو بنایی را شکل می‌دهد. بدین ترتیب از آنجا که شخصیت اساسی (پایه) متاثر از فرهنگ و بوم آن جامعه است، بین افراد آن جامعه بطور مشترک وجود دارد و عامل تمایز گروه‌های اجتماعی از یک دیگر می‌شود (همان، ۴۲). چنان‌که گفته می‌شود انگلیسی‌ها آرام هستند، فرانسوی‌ها پر شورند، آلمانی‌ها پرخاشگرند، ایتالیایی‌ها خون گرم‌ند و ژاپنی‌ها قانون شناس هستند؛ منظور، تفاوت در شخصیت اساسی آن‌ها است و البته این موضوع نسبی است و استثناء هم در اعضای جوامع دیده می‌شود. بدین ترتیب به اختصار می‌توان رفتارهای فرد را معلول شخصیت وی دانست و با دانستن شخصیت رفتارهای احتمالی را پیش‌بینی نمود. ساختار شخصیت متاثر از ویژگی‌های وراثتی و آموزه‌های اکتسابی است که در فرایند جامعه پذیری انتقال می‌یابد این آموزه‌ها فرهنگی است و همانطور که گفته شد ویژگی‌های بوم شناختی رابطه مستقیم با فرهنگ دارد. بری با ارائه مدلی این عوامل را در ارتباط با هم نشان می‌دهد. (Berry, 2011, 66)

نمودار ۲. متغیرهای دخیل در رفتار انسان
(ماخذ: نگارنده به نقل از Berry 2010, 66)

می‌شود. باز ترین مظهر فرهنگ مادی «فناوری» است. هزاران سال پیش، انسان با پی بردن به این که می‌تواند با استفاده از پدیده‌های مادی پیرامون خود، نیازهایش را بهتر ارضاء کند، آفریدن و ساختن ابزار و وسایل را آغاز کرد و بدین وسیله نخستین گام‌ها را در راه رهایی از وابستگی به طبیعت برداشت. همه آنچه به عنوان ابزار یا فناوری خوانده می‌شود در فرهنگ مادی قرار می‌گیرد. فرهنگ معنوی ابداعات انتزاعی، غیر عینی و غیر ملموس جوامع را شامل می‌شود. مانند باورها، ارزش‌ها، هنجرهای و نمادها. البته نمادها زمانی که رنگ عینی و جسمانی بخود می‌گیرند و در انواع هنرهای بصری به تصویر کشیده می‌شوند می‌توانند به حوزه فرهنگ مادی نیز نفوذ نمایند. (ZARIN 2010, 40)

زیست بوم^{۲۳} شامل شرایط اقلیمی، مورفولوژی بستر، منابع غذایی و مصالح در دسترس و دیگر امکانات و ویژگی‌های مادی و فیزیکی از آنجا که نوع زندگی و معیشت جامعه را تحت تاثیر قرار می‌دهد بر فرهنگ بویژه فرهنگ مادی تاثیر گذار خواهد بود. (SUTTON 2010, 62) در اقلیم‌های مرطوب عموماً دسترسی به منابع آب دشواری چندانی ندارد و در این اقلیم‌ها به راحتی می‌توان کشاورزی نمود بدین ترتیب فرهنگ کشاورزی شامل آداب آبیاری، نوع تغذیه، آداب اوقات و ایام و... بر این اساس ایجاد می‌شود. در اقلیم‌های خشک آب ارزش و جایگاه ویژگی‌های دارد و استحصال آب از زمین با مشقت زیاد و فناوری پیچیده صورت می‌گیرد. در برخی از چنین اقلیم‌های همچون ایران الهه آب (آناهیتا) تقدیس می‌شد و مکانی که آب وجود داشت سکونت شکل می‌گرفت و آباد می‌گشت. بدین ترتیب می‌توان ویژگی‌های بومی را از عوامل اساسی تاثیر گذار بر فرهنگ مردم دانست.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۰ بهار ۱۳۹۷
No.50 Spring 2018

تاریخچه شخصیت شناسی بوم فرهنگی

در قرن ۴ پیش از میلاد، یونانیان تبیین رابطه شخصیت، بوم و فرهنگ را آغاز نمودند. آنان عقیده داشتند اقلیم سرد مردم را احمد می‌کند. اقلیم گرم مردم را عاقل می‌کند و اقلیم داغ مردم را تنبیل می‌کند. این اعتقاد از آنجا که یونان در اقلیم گرم واقع نشده است نمی‌تواند منبعث از پیش فرضهای نژاد پرستانه باشد. (SUTTON، ۱۹۹۱)

۲۰۱۰ (۶۲) بقراط در ۴۵۰ (ق.م) دو عامل سردی-گرمی و خشکی-تری را در ایجاد چهار نوع شخصیت مؤثر داشت و بینان گذار مزاج شناسی لقب گرفت در ۱۵۰ میلادی نیز جالینوس نظریات وی را تداوم داد. (Stelmack، ۱۹۹۱)

در دوران اسلامی نظریه مزاج‌های چهارگانه^{۲۸} تکمیل شد و به اوچ رسید. این نظریه در مکتب اسلام با مستندات و مؤیدات قرآنی^{۲۹} و روایی^{۳۰} تعدل و تصحیح شد و بنای علوم تجربی-حکمی دانشمندان مسلمان از جمله فلاسفه مشاء فارابی^{۳۱}، ابن سینا^{۳۲}،

اخوان الصفا^{۳۳} و فلاسفه اشراف مثل سهروردی^{۳۴} قرار گرفت. مبنای آراء دانشمندان متاخر نظریه ملاصدرا^{۳۵} و حکیم فخر رازی^{۳۶} نیز بر پایه مزاج شناسی چهارگانه می‌باشد. در این نگرش رطوبت و خشکی محیط از یک سو و سردی و گرمی از سوی دیگر بر روی

۳۳. انطباق آنچه در عالم بیرونی (آفاق) است با عالم درونی انسان (نفس). (اخوان الصفاء؛ ۱۳۶۰، ۶۰)

ویژگیهای روانی	اقلیم	عنصر طبیعی	کیفیت غالب
بیمناک، کم ثبات، سریع الغضب، بی‌کینه، نیزه‌نشان	گرم	آتش	محروم‌ان
کودن و دارای طبع غلیظ	سرد	باد	میروزان
فراموشکار، دارای سماحت نفس	مرطوب	آب	مرطوبان
در انجام کارها بشان ثابت قدمند	خشک	خاک	یاسان

۳۴. جایگاه و مرتبه ارکان، عناصر و استعدادهای خلقی مرتبط با آن برگرفته از کتاب مونس العشاق سهروردی. (هاشمی ۱۳۷۰)

اعتدال	طبع	طبقه سوم دماغ
خاک (مناطق سرد و پست)	عنصر طبیعی و اقلیم	
قوت تغیر و حافظه	ویژگی‌های خلقی	
گرم	طبع	
بخار (مناطق گرم و مرطوب)	باد (مناطق خشک و کوهستانی)	عنصر طبیعی و اقلیم
قوت متخبله، حافظه و مدرک، چاپلوسی	قوت و هم، دروغگویی، تهمت و هرزه گویی	ویژگی‌های خلقی
خشک	مرطوب	طبع
آتش (مناطق بیانی خشک)	آب (مناطق مرطوب و دریایی)	عنصر طبیعی و اقلیم
قوت خیال، حافظ ادراکات، تخلیلات بی‌فایده	حس مشترک، زیرکی بالا و نسبان غال	ویژگی‌های خلقی

۳۵. ملاصدرا موسس حکمت متعالیه، معتقد است، عناصر اربعه برای پذیرفتن حیات، ناچارند که با هم مختلط شده و ممزوج شوند، تا کیفیتی جدید به نام مزاج حادث شود که معتدل و متوسط بین کیفیت‌های چهارگانه متصاد است و به این طریق حیات و نفس نیاتی حادث می‌گردد (ملاصدرا؛ ۱۳۸۲، ۲۲۲ / ملاصدرا؛ ۱۳۶۰، ۲۰۱) و پلکان ترقی با حرکت جوهری فراهم می‌شود. از این‌رو، هر چه اعتدال مزاج بیشتر شود، قابلیت‌ها و استعدادهای دستیابی به رده‌های بالاتر وجودی برای او ممکن می‌شود. (ملاصدرا؛ ۱۳۶۲، ۱۲۳)

۳۶. حفظ بدن در شهرها و مساکن مختلف (فخر رازی، ۱۳۹۵، ۵۰۰)

تغییرات روانی (ساپکولوژیکی)	تغییرات جسمی (آناتومیکی)	اقلیم
ضعف غریزه و ترس	بزرگ شدن قطر حفره‌های روی پوست (حفره‌های تعیق) به جهت دفع حرارت باطنی و افزایش تعیق، کاهش حرارت باطنی	گرم
شجاعت و قدرت غریزه بالا	افزايش قدرت قلب در خون رسانی به اعضا و جوارح، افزایش دمای باطنی	سرد
عدم تحمل سختیها	عدم تأثیر آناتومیکی بعلت سرما یا گرما و تغییر بواسطه رطوبت	مرطوب
صلبیت و سختی	تغییرات بواسطه نوسان شدید سرما و گرمای روزانه و فصلی	خشک

28. Four Treatment

۲۹. سوره انسان آیه ۲، سوره اسراء آیات ۵۶ و ۸۴ سوره نحل آیه ۵۹، سوره بقره آیه ۲۵۳، سوره انعام آیه ۵۹.

۳۰. در مناظره امام علی (ع) با پیشک یهودی، امام علی (ع) چنین می‌فرمایند: «هر کس طباع او معتدل باشد، مزاج او صافی گردد، و هر کس مزاجش صافی باشد، اثر نفس در وی قوی گردد، و هر کس اثر نفس در او قوی گردد، به سوی آنچه که ارتقا شد دهد بالا رود، و هر که به سوی آنچه ارتقا شد دهد بالا رود، به اخلاق نفسانی متخلق گردد. و هر کس به اخلاق نفسانی متخلق گردد، موجودی انسانی شود، نه حیوانی و به باب ملکی در آید و چیزی او را از این حالت برنگرداند» (حسن زاده آملی؛ ۱۳۸۵، الف، ۵۷۵ / حسن زاده آملی؛ ۱۳۸۱، ۱، ۱۸۲).

۳۱. بر پایه اظهار نظر حکماء اسلامی، عالم هستی از ارکان و عناصر اربعه شکل یافته و دارای مزاج است. تاثیر مزاج متعال اکتسابی همانند مزاج ذاتی، قابلیت‌ها، استعدادها و خلق و خوبی‌هایی برای انسان ایجاد می‌نماید. فارابی ایرانی در فلسفه مشاء اختلاف اخلاقها را در نتیجه اختلاف آب و هوای دارد و می‌گوید: مردم در هر منطقه که زندگی می‌کنند، تحت تاثیر وضع آب و هوای زمین، عوامل جغرافیایی و اوضاع اقلیمی آن می‌باشند. (فارابی؛ ۱۳۷۱، ۳۸)

۳۲. این سینا اعتماد مزاج انسان را بسته به نژاد و آب و هوای موطن او می‌داند. آب و هوایه تها از لحاظ عوامل طبیعی در مزاج موثر است بلکه از لحاظ سماوی و رابطه و انتباط نزدیکی که بین انسان و جهان وجود دارد، نیز اثر خود را باقی می‌گذارد. به عنوان مثال اقلیم چهارم که جزء معتدل ترین اقلیم است، موطن مردمانی است که مزاج آن‌ها از بقیه ساکنان کره‌ی زمین معتدل تر هستند. (نصر؛ ۱۳۷۷، ۳۹۴) این سینا درباره ارتباط مزاج انسان و مکان چنین می‌گوید: «به نظر می‌رسد که هر یک از اصناف ساکنان زمین دارای مزاج خاصی است موافق با آب و هوای اقلیم آن و در هر مردم مزاج که دارای جنبه افراط و تغیریت می‌گردد. (ابن سینا؛ ۱۳۶۷، ۸)

جدول ۱- ویژگی های ظاهری و خلقوی مزاج شناسی سنتی (مأخذ: ولایتی ۱۳۸۸)

ویژگیهای ظاهری	ویژگی های خلقوی و نفسی مزاج قلب	تیپ عصبی	کیفیت غالب
تنفس و نبض عظیم و سریع، سرخی چشم آن، سینه‌ی پهن و پر مو، خواب سبک	شجاعت، نشاط در کار، شتابزدگی، زود خشمی	دموی (خونی)	گرمی
تنفس و نبض صغیر، سینه‌ی بدون مو، خواب کامل و سنگین	بددلی، کسالت در انجام کار	سودایی (مالیخولیائی)	سردی
نبض نرم، بزرگی چشم، خواب سنگین و زیاد	از هر کاری سریعاً متغیر شدن، زود خشمگین و زود برطرف شدن، تغییر سریع رای	بلغم	تری
نبض صلب، کوچکی چشم، خواب کم	لجباز، آرام، ولی اگر خشمگین شود دیر آرام می‌شود	صفراوی	خشکی

جدول ۲. شخصیت شناسی سنتی شرقی بر اساس چرخه یین و یانگ
(مأخذ: www.koreatimes.co.kr)

۷۱ کشور به تحقیق در مورد شاخصه‌های چهارگانه فرهنگی (IBM) شامل: فاصله از قدرت^{۴۴}، اجتناب از عدم اطمینان^{۴۵}، فرد گرایی^{۴۶} و مردگرایی^{۴۷} در انطباق با ویژگی‌های شخصیتی پیجگانه شامل روان رنجوری^{۴۸}، بروونگرایی^{۴۹}، گشودگی به تجربه^{۵۰}، توافق^{۵۱} و وظیفه

فرهنگ و شخصیت پایه اعضای جامعه مؤثر است. این چهار شخصیت عبارتند از سودایی^{۵۲} (سرد و خشک)، صفراوی^{۵۳} (گرم و خشک)، بلغمی^{۵۴} (سرد و مرطوب) و دموی^{۵۵} (گرم و مرطوب). (جدول ۱) در آیین‌های شرق نیز بخش‌های مختلف دایره یین و یانگ نماد چهار شخصیت متفاوت (با ویژگی‌هایی منطبق با خصائص شخصیتی مزاجهای چهارگانه) می‌باشند. (جدول ۲) (فانگ ۲) (۱۳۸۰) و (چینگ ۱۳۸۳) در نظریات کانت در عصر روشنگری نیز می‌توان تداوم مزاج شناسی‌های کهن یونانی را مشاهده نمود. پس از از عصر روشنگری شخصیت شناسی در قالب علوم تجربی دنبال شد و نظریات جدید و علمی جای نظریات حکمی و کهن را گرفت. (2012 Kant) از مهمترین پژوهشگران فرهنگ شناسی می‌توان به هاوستد^{۵۶} اشاره نمود وی ابعاد فرهنگی چهارگانه پیشنهادی خود (IBM) را با ویژگی‌های شخصیتی پنجگانه (NEO) مقایسه نموده است. وی در تحقیق مشترک با مک کری^{۵۷} با عنوان «بازنگری شخصیت و فرهنگ: پیوند دادن ویژگی‌ها و ابعاد فرهنگ»^{۵۸} در

- 44. Power distance
- 45. Uncertainty avoidance
- 46. Individualism
- 47. Masculinity
- 48. Neuroticism
- 49. Extraversion
- 50. Openness to experience
- 51. Agreeableness

- 37. Melancholic
- 38. Choleric
- 39. Phlegmatic
- 40. Sanguine
- 41. Geert Hofstede
- 42. Mc Crae
- 43. Personality and Culture Revisited: Linking Traits and Dimensions of Culture

(فخر رازی، ۱۳۹۵، ص ۵۰۰). یافته‌های علوم تجربی نیز تایید می‌کند که در اقلیم‌های سرد بدن فرد شروع به حفظ و تولید گرما می‌کند و قلب فرد به دستور هیپوتالاموس تپش تند تری یافته و بدن گرم می‌شود و در اقلیم گرم بدن فرد با تعریق بیشتر، کاهش تپش، افزایش سطح پوست (افزایش سطح تابش کننده گرما) نسبت به حجم بدن و راهکارهای دیگر با شرایط محیطی سازگار می‌گردد؛ (تصویر ۱ و نمودار ۳) بدین ترتیب موجودات خون گرم از جمله انسان برای قرارگیری در بازه‌ی دمایی مناسب برای حیات با راهکارهای گوناگون جذب و حفظ یا دفع گرما می‌کنند و فرایند جذب، حفظ و دفع حرارت موجب تفاوت‌های جسمی و روانی می‌گردد (لکن، ۱۳۸۵، ص ۵۵).

مطابق با نظر حکماء بر خلاف حرارت، رطوبت تأثیر مستقیم بر مزاج انسان دارد. یعنی در مناطق مرطوب، مزاج تر و در مناطق خشک مزاج نیز خشک خواهد بود. ساکنان مناطق مرطوب نوسان حرارت فصلی کمتری را نسبت به ساکنان مناطق خشک تجربه می‌کنند. بدین ترتیب از لحظه مزاجی تعادل بیشتری نسبت به مناطق خشک دارند. آرامش و خوشبختی نتیجه این تعادل مزاجی خواهد بود. در مناطق خشک افراد به دلیل نوسان دمای روزانه و فصلی تحریک پذیر تر، مقاوم تر، هیجانی تر و البته پر نشاط تر خواهند بود.

شناسی^۰ پرداخته است و به این نتیجه رسیده است که روان رنجوری با اجتناب از عدم اطمینان و مردگرایی رابطه مستقیم، برونقراطی با فردگرایی رابطه مستقیم و با مردگرایی رابطه معکوس، گشودگی به تجربه با مردگرایی و اجتناب از عدم اطمینان رابطه مستقیم و با فاصله از قدرت رابطه معکوس، توافق با اجتناب از عدم اطمینان رابطه معکوس و وظیفه شناسی با فاصله از قدرت رابطه مستقیم دارد. وی این رابطه را با روش شناسی کمی انجام داده است. با انواع پرسشنامه‌های شخصیتی و فرهنگی و آزمون همبستگی بین آنها توانسته است فرضیه خود را اثبات کند. بدین ترتیب هم در نظریات حکمی و هم در علوم تجربی نوین می‌توان پیوند ویژگی‌های فرهنگی و شخصیتی را اثبات نمود. (72 Hofstede, 2004)

رابطه بوم و شخصیت در مزاج شناسی سنتی
همانگونه که پیشتر اشاره شد عوامل دوگانه خشکی- تری و سردی-گرمی چهار شخصیت سودایی، صفوایی، بلغمی و دموی ایجاد کند. برخی حکما همچون ابن عربی حرارت را پدر علوی و رطوبت را مادر طبیعی بشر می‌دانند (ابن عربی؛ ۱۳۸۵، ۱۶۷) و ویژگیهایی نظیر حیات را به حرارت، علم را به برودت، اراده را به بیوست و قدرت را به رطوبت نسبت می‌دهند. در اقلیم‌های مختلف ویژگی بارز اقلیمی را به یکی از صفات انسانی مرتبط نموده اند. بطور مثال در اقلیم خشک بیشتر افراد را با اراده می‌دانستند (ابن عربی، ۱۳۸۵، ص ۱۰۸). در این میان حکیم فخر رازی عقیده دارد که سرما و گرمای اقلیمی بر مزاج رابطه معکوس دارد. وی عقیده دارد حرارت اقلیمی موجب تغییرات فیزیولوژیکی در انسان برای دفع حرارت می‌گردد، مثل بزرگ شدن قطر حفره‌های روی پوست (حفره‌های تعریق) و کاهش قدرت تپش قلب، به همین دلیل حرارت درونی ساکنان این مناطق نسبت به مناطق سرد بیشتر است. در مناطق سردسیر قلب برای گرم نگه داشتن اعضای دور از قلب تپش شدید تری دارد و رگها زخیم تر می‌گردد. مطابق با نظر فخر رازی این اختلاف فیزیولوژیکی موجب اختلاف روانی نیز می‌شود. بطوریکه درونی بیشتر نسبت به ساکنان مناطق گرم زیادتر است

نظریه‌های نوین شخصیت شناسی

شخصیت شناسی با نظریات یونگ^۵ وارد عرصه روانشناسی نوین شد. از آنجا که وی با مطالعه‌ی اسطوره‌ها و نمادهای کهن به کشف ضمیر ناخودآگاه جمعی^۶ نائل شد، تردیدی باقی نمی‌ماند که مطالعه حکمت کهن در نظریه شخصیت شناسی وی تأثیرگذار بوده است. یونگ واپستگی افراد به یکی از عناصر اربعه (آب، باد، خاک و آتش) را موجب ایجاد ویژگی‌های روانی خاصی می‌داند (Arroyo, 1977, ۳۷؛ به نقل از یونگ ۱۹۴۷) و این ویژگی‌ها در ایجاد تیپ‌های شخصیتی مؤثر است. یونگ دو تیپ اصلی درونگرا^۷ و برونگرا^۸ و کارکردهای

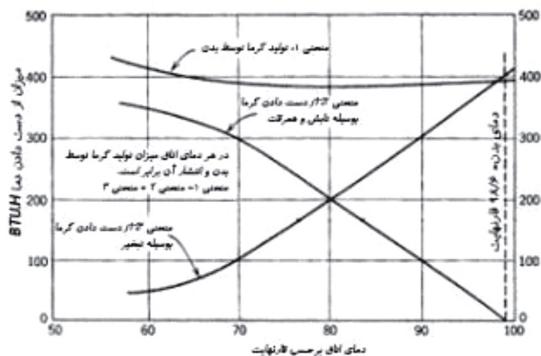
۵. Carl Gustav Jung

۶. Collective Unconscious

۷. Introversion

۸. Extraversion

52. Conscientiousness

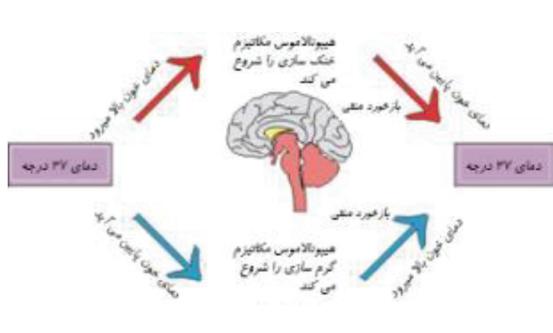
نمودار ۳. حفظ تعادل حرارتی بدن با واکنش‌های مختلف انتقال حرارت. (ماخذ: لکنر ۱۳۸۵، ۵۵)

شناسی جالینوسی معرفی می‌کند. وی عوامل درون گرایی، تفکر و قضاوت گری طبق شخصیت شناسی بریگز و مایرز را موجب سودایی شدن شخصیت، عوامل درون گرایی، احساسی بودن و ادراکی بودن را موجب بلغمی شدن، عوامل برون گرایی، احساسی بودن و ادراکی بودن موجب دموی شدن و عوامل برون گرایی، تفکر و قضاوت گری را موجب صفوایی شدن فرد می‌داند. (جدول ۳)

جدول ۳. تطبیق مزاج شناسی سنتی با تیپ‌های شانزده گانه MBTI (ماخذ: نگارنده به نقل از www.truity.com)

ISTJ سودایی	ISFJ بلغمی/سودایی	INFJ سودایی/بلغمی	INTJ سودایی/ صفوایی
ISTP سودایی/دموی	ISFP بلغمی/دموی	INFP بلغمی	INTP بلغمی/ صفوایی
ESTP صفوایی/ دموی	ESFP دموی	ENFP دموی/بلغمی	ENTP دموی/ صفوایی
ESTJ صفوایی/ سودایی	ESFJ دموی/سودایی	ENFJ صفوایی/ بلغمی	ENTJ صفوایی

از دیگر روانشناسان شخصیت، هانس آیزنک^{۷۰} است. وی در تحقیقاتش اثبات نمود از نظر سطح پایه انگیختگی مغزی برون گرایان رده پایین تری نسبت به درون گرایان قرار دارد. بطوریکه به محرك‌های حسی منبعث از محیط واکنش کمتری نسبت به درون گرایان نشان می‌دهند. وی دریافت علاوه بر این روان رنجور خوبی (ناپایداری)

تصویر ۱. حفظ تعادل حرارتی بدن با مکانیزم‌های خنکسازی و گرم‌سازی با دستور هیپوالموس. (ماخذ: www.moodlebeverleyhigh.net)

روانی چهارگانه حس کردن^{۷۱} در مقابل شهد کردن^{۷۲} و احساسی بودن^{۷۳} در مقابل متفکر بودن^{۷۴} را در برخورد با مسائل روانی بر می‌شمارد. در مجموع یونگ هشت تیپ شخصیتی را تقسیم‌بندی می‌کند. (Schultz, 2005) این تیپ‌ها در مرکز انرژی روانی برون گرا هستند یا درونگرا، در برخورد با مسائل از حواس بهره می‌گیرند یا از الگوهای ذهنی شهدودی و در تصمیم‌گیری احساسی یا متفکرانه عمل می‌کنند. این تئوری بعدها توسط کارکرد بریگز^{۷۵} و ایزابل مایریز^{۷۶} توسعه یافت. آنها دو کارکرد ادراک کنندگی^{۷۷} و قضاوت گری^{۷۸} را به عنوان سبک زندگی به نظریات یونگ افزودند و تیپ‌های شانزده گانه را تدوین کردند. (Schultz, 2005, 114)

دیوید کیرسی^{۷۹} ضمن تیپ‌بندی چهارگانه شخصیتی خود انطباقی هم بین مزاج شناسی سنتی و تیپ‌بندی بریگز انجام داده است. وی چهار تیپ شخصیتی هنرمند^{۸۰}، محاط^{۸۱}، آرمان گرا^{۸۲} و خرد گرا^{۸۳} را معرفی می‌کند و تیپ هنرمند را منطبق با شخصیت دموی، محاط را سودایی، آرمان گرا را بلغمی و خرد گرا را صفوایی مطابق با شخصیت

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۰ بهار ۱۳۹۷
No.50 Spring 2018

- 57. Sensing
- 58. Intuition
- 59. Feeling
- 60. Thinking
- 61. Katharine Cook Briggs
- 62. Isabel Briggs Myers
- 63. Perception
- 64. Judging
- 65. David Keirsay
- 66. Artisan
- 67. Guardian
- 68. Idealist
- 69. Rationalist

جدول ۴- تطبیق شاخصه های شخصیت شناسی NEO و MBTI. (ماخذ: نگارنده به نقل از www.slideplayer.com)

پایداری هیجانی N	وظیفه شناسی C	A توافق	O گشودگی	E برون گرایی	شخصیت شناسی عاملی ۵
-	ادراکی- قضاوتگری (P vs J)	احساسی- متفکر (F vs T)	حسی- شهودی (S vs N)	برون گرایی- درون گرایی (I vs E)	شخصیت شناسی MBTI
-	J=۵۰<C	F=۵۰>A	N=۵۰>O	E=۵۰>E	تبديل
	P=۵۰>C	T=۵۰>A	S=۵۰>O	I=۵۰>E	

گرفتند. (نمودار ۴)

تئوری های نوین شخصیت شناسی از حالت دو قطبی خارج شده اند و طیفی از درون گرایی تا برون گرایی تعریف می کنند که هر شخصیت با توجه به آزمون و امتیاز شخصی در هر فاکتور در جایی از این طیفها قرار می گیرد. از مهمترین این نوع شخصیت شناسی، آزمون پنج عاملی NEO است که توسط مک کری و کاستا^{۷۷} طراحی شده است. در این آزمون سطح برون گرایی، هیجان پذیری، توافق، گشودگی و با وجودان بودن تعیین می شود. می توان انطباقی هم بین این آزمون و شخصیت شناسی بریگز (MBTI) در نظر گرفت که در جدول زیر مشاهده می شود. (جدول ۴) Ashton (2013) ۴۴

اشتون و ولی^{۷۸} در آزمون دیگری که به H معروف است شش عامل تواضع، صداقت^{۷۹}، هیجان پذیری^{۸۰}, E، برون گرایی^{۸۱}, X، توافق^{۸۲}, A، با وجودان بودن^{۸۳} C و گشودگی به تجربه^{۸۴} O را می سنجند و هر عامل را با چهار سنجه ارزیابی می کند و بدین ترتیب ۲۴ ویژگی شخصیتی که هر چهار ویژگی در مورد یک عامل شخصیتی است را مورد ارزیابی قرار می دهد و تبیین نسبتاً دقیقتراً از آزمون های پیشین انجام می دهد^{۸۵} (Ashton 2007) و

نمودار ۴. انطباق تیپ های شخصیتی آیزنک با شخصیت شناسی سنتی.
(Eysenck & Eysenck, 1985)

عامل روانی دیگری است که در شدت واکنش نشان دادن موثر است. بطوریکه شخصیت های روان رنجور نسبت به شخصیت ها با پایداری هیجانی واکنش های شدید تری نشان می دهند. بدین ترتیب آیزنک چهار تیپ شخصیتی درون گرای پایدار (IS) برون گرای پایدار (ES) درون گرای نا پایدار (IN) و برون گرای نا پایدار (EN) را بر شمرد. (Eysenck 1985) وی تحت تاثیر انسان شناسی پرآگماتیکی^{۷۶} کانت^{۷۷} این چهار شخصیت را مطابق با شخصیت شناسی سنتی قرارداد، بطوریکه شخصیت درون گرای پایدار با بلغمی مزاج ها، درون گرای نا پایدار با سودابی مزاج ها، برون گرای پایدار با دموی مزاج ها و برون گرای نا پایدار با صفر اوی مزاج ها در تشابه شخصیتی قرار

- 77. Mc Crae & Costa
- 78. M. C. Ashton & K. Lee
- 79. Honesty-Humility
- 80. Emotionality
- 81. Extraversion
- 82. Agreeableness
- 83. Conscientiousness
- 84. Openness to experience

^{۷۵} در جدول زیر سنجه های مورد نظر برای سنجش هر یک از عوامل شش گانه آمده است:

- 71. Introversion Stable
- 72. Extraversion Stable
- 73. Introversion Neuroticism
- 74. Extraversion Neuroticism
- 75. Pragmatic Anthropology
- 76. Immanuel Kant

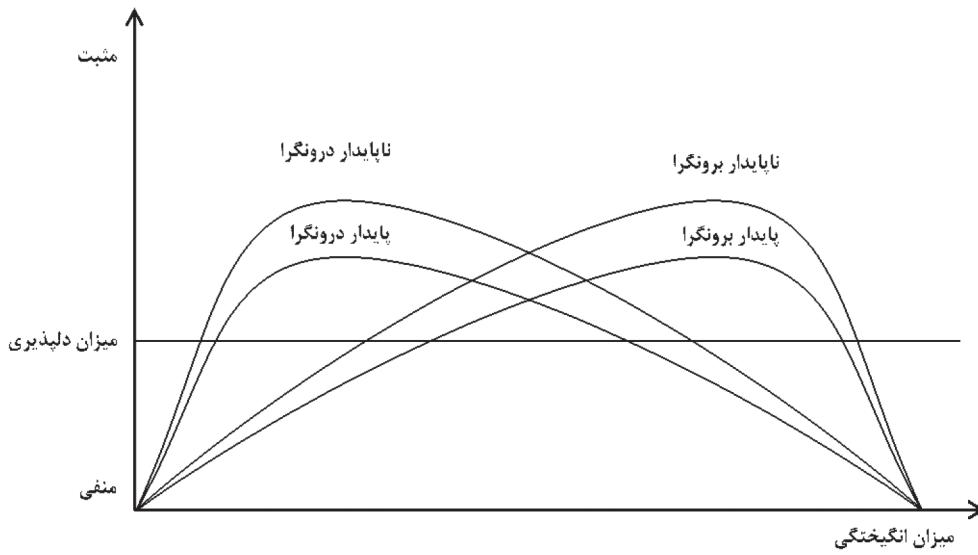
جدول ۵. تطبیق ویژگی های بومی و شخصیتی در نظریه های گوناگون (ماخنا: نگارنده)

سرد و مرطوب	سرد و خشک	گرم و مرطوب	گرم و خشک	اقلیم ها	نظریه سازگاری اقلیمی
پرماجرا، مترقی، شجاع	برونگرا، فعال، بی ثبات	ساقت، آرام، سازگار	محاط، محدود، کم حرف	ویژگی های شخصیتی	
Sanguine، بشاش، خوشبین، مشتاق	Choleric بدالاقي خشمگين، تحريک پذير	Phlegmatic تبل، بيطرف، بی هيجان	Melancholy بدین، مغموم	شخصیت شناسی بقراط و جالینوس	
دموی	صفراوی	بلغمی	سودایی	نظر حکماء اسلامی	
E-S بروونگرای پایدار	E-N بروونگرای ناپایدار	I-S درونگرای پایدار	I-N درونگرای ناپایدار	نظر هانس آیزنک	
E/F,P	E/T,J	I/F,P	I/T,J	(MBTI)	نظر کاترین بریگر
صنعتگرها	آرمانگراها	خردگراها	محاطها	نظر کیرسی	
-E+/A+, C	+E+/A-, C	-E-/A+, C	+E-/A-, C	(NEO)	نظر مک کری و کاستا
-X+/A+, C	+X+/A-, C	-X-/A+, C	+X-/A-, C	(HEXACO)	نظر اشتون و لی

زیبایی شناسی در شخصیت های گوناگون (Bashiri) سیستم های ارزشی نظام های گوناگون اجتماعی در فرایند فرهنگ پذیری بخشی از شخصیت مشترک افراد جامعه را ایجاد می کند. با توجه به تأثیرات بوم و فرهنگ بر شخصیت روانی افراد می توان جنبه مشترک آثار اندیشمندان و هنرمندان جامعه را مورد پژوهش قرار داد و متغیرهای محیطی موثر را معرفی نمود. در زمان و مکان مشخص می توان ارتباط بین ویژگی های بوم فرهنگی و آثار هنری از این طریق تبیین نمود. بطور مثال یک انگلیسی از طبقه متوسط که در یک خانه تک خانواری مشرف بر با غچه ای کوچک زندگی می کند نمی تواند در یک محله سنتی قاهره یا دمشق دوام بیاورد. این موضوع ریشه ای فرهنگی دارد و تابع تصورات فرد در مورد تناسب بین جسم و منیت اوست. «منیت یک انگلیسی فراتر از جسمش می رود. محیط نزدیک او جزئی از منیت اوست و به این دلیل او یک تماس جسمی را تجاوزی به محیط خصوصی خویش تلقی می کند اما منیت یک عرب داخل جسم اوست و ورود به محیط خصوصی اش به معنای تجاوز به منیت او نیست (گروتر، ۱۳۸۳، ص ۱۵۷). آیزنک در شخصیت های درونگرا و برون گرا این موضوع را چنین بیان می کند. افراد درونگرا برخلاف افراد برون گرا با انگیختگی کمتری به حد دلپذیری می رستند. وی نمودار زیر را در مورد حد دلپذیری شخصیت های درونگرا و برون گرا ترسیم کرده است. (همان، ۱۵۷) (نمودار ۵)

فرهنگ های گوناگون فضا را با حواس بینایی

سنجه	عامل
صمیمیت	
انصاف	تواضع - صداقت
اجتناب از حرص و آزار	
حجب و حیا	
ترس	
اضطراب	
وابستگی	هیجان پذیری
احساسی بودن	
عزت نفس اجتماعی	
جسارت اجتماعی	
معاشرت پذیری	برون گرایی
سر زندگی	
بخشن	
ملایمت	
انعطاف پذیری	سازگاری - دلپذیری
صبر و شکنیابی	
سازمان دهنی	
سخت کوشی	
كمال گرایی	
دور اندیشه	
درک زیبایی	
کنجکاوی	
خلاقیت	
تجدد	
-	نوع دوستی

نمودار ۵. زیبایی شناسی حسی برای چهار نوع شخصیت از نظر آیزنک؛ مأخذ: نگارنده با نگاهی به گروتر، ۱۳۸۸، ص ۱۵۷.

گروههای اجتماعی همراه است (لنگ، ۱۳۸۶، ص ۱۳۳). فرایند جامعه پذیری نه تنها در یک محیط اجتماعی و فرهنگی بلکه در یک محیط جغرافیایی نیز بصورت مشترک است. مکان جایگاه نمادهای طبیعی و انسان ساخت مشترک است. پنهانهای جغرافیایی مختلف، سکونت منحصر بفردی را می‌پذیرد و ارائه می‌دهد. بطور مثال بام شیبدار و شیروانی معرف اقلیم و ویژگی‌های طبیعی بستر است و از آنجا که تداعی کننده معانی بومی است، نماد یک جغرافیای خاص می‌باشد. بدین ترتیب در بوم فرهنگ‌های مختلف می‌توان از نظر درک ارزش‌های حسی و فرمی و نیز

و شناوی به صورت‌های مختلفی ادراک می‌کنند. ژاپنی‌ها نیازی به جدا کننده‌های صوتی در تفکیک فضایی ندارند. دیوارهای نازک کاغذی برای آنان به جهت تفکیک فضاها کافیست. در مقابل برای اروپایی‌ها بویژه آلمانی‌ها و هلندی‌ها تفکیک فضاها با دیوارهای قطور که تفکیک سمعی و بصری انجام می‌دهند معنی پیدا می‌کند (هال، ۱۳۷۶، ص ۶۱). همچنین افراد برونگرا بیش از دیگران به تزئین خانه بلکه در گروههای برونگرا نیز وجود دارد. نگرش‌های محیطی با نگرش‌های اجتماعی و عضویت در

جدول ۶. ویژگی‌های طراحان با شخصیت‌های گوناگون، مأخذ: نگارنده؛ برگرفته از (Carl Matthews. et al, 2010)

ملاحظات طراحی معماري		ویژگی‌های شخصیتی	
تمایل به ایجاد توالی‌های غیر مستقیم ورودی، فضای نیمه باز داخلی و فضاهای مجازاتر عمومی از خصوصی دارد. به حفظ حریم بسیار اهمیت داده و از بازشو های رو به داخل استفاده می نماید.	I	دونگرایی	
تمایل به ساخت توالی‌های ورودی مستقیم، فضای داخلی بازتر داشته و جدایی کمتری بین فضای داخلی عمومی و خصوصی ایجاد کرده اند. طرح آنان به ذینیابی بیرون بینهایت باز بوده، ترکیب بندی بازی دارد و ورودی های بزرگی را در خیابان ایجاد می کنند. برون گراها اغلب فضای خواب را به فضای پذیرایی و حمام را به فضای خواب باز می گذارند.	E	برونگرایی	
تمایل به اطلاعات ملموس دارند. بنابراین، شخصیت‌های حسی نظام و ترتیب، تقارن، و شبکه بندی فضایی را ترجیح می‌دهند. آنها همچنین مایل به ساخت توالی‌های مستقیم تر بوده و از غنایی بافت جلوگیری می‌کنند و بافت‌های متربال بسیار ناچیز می‌باشد. در طرح افراد حسی، دسترسی به فضای پذیرایی اصلی مستقیماً از نشیمن و فضای خصوصی است. مجموعاً در طرح آنان حس قوی نظام و ترتیب و تکیه بر شبکه سازمان دهنده برای ترکیب فضای داخلی و خارجی خانه مشاهده می‌گردد.	S	حسی	

ویژگی های شخصیتی	ملاحظات طراحی معماری
N شهودی	تمایل به ساخت ورودی های غیر مستقیم داشته و غنای بافت را ترجیح می دهد. آنان ورودی غیر مستقیم راه پله به خانه و استفاده از بافت بتن به عنوان مصالح ساختمانی را مناسب تر می دانند. فضاهای پذیرایی در نظر آنان در اولویت دوم قرار دارد، که رویکردی غیر معمول به نظر می رسد. در طراحی این افراد می توان وجود فضاهای مخفی با دسترسی خاص را مشاهده نمود.
T متفکر	تمایل به ایجاد سلسه مراتب و تفکیک فضایی دارند و نظمی ناشی از توالی بخش ها را می پسندند. آنان از بکارگیری رنگ در طرح داخلی اجتناب کرده و در صورت استفاده رنگ های سرد را ترجیح می دهد. آنان تمایلی به ایجاد فضای داخلی باز و سیال ندارند. برای ایشان پارچین کوتاه معنایی نداشته و از دیوار با ارتفاع کامل استفاده می کنند.
F احساسی	فضای باز و سیال داخلی را می پسندند و از رنگ گرم در طراحی استفاده می کنند.
J قضاآتگر	آنها به مجزا کردن فضاهای خصوصی و عمومی تمایل دارند. شخصیت های قضاآتگر دوست دارند فضای عمومی و خصوصی را از هم تقسیم کرده به طوریکه بتوان از فضای خصوصی یا نیمه خصوصی بر فضای عمومی نظارت کرد. آنان سلسه مراتب فضایی و سازمان دهنده شیوه ای را ترجیح می دهند و عموماً به جزئیات دقیق اشیاء توجه دارند. این گونه افراد به داشتن فضای شخصی خیلی اهمیت می دهند.
P انعطاف پذیر	آنان تفکیکی بین فضای عمومی و خصوصی ایجاد نمی کنند. دیوارها را بصورت مشبك و نیمه باز طراحی می کنند. آنان به فضاهای بزرگ شیشه ای به سمت داخل و مبلمان و محصولات چوبی کوچک برای تقسیم و سازمان دهنده فضاهای داخلی علاقه مندند.

۱- انتخاب ماده؛ ۲- پرورش و اعمال و فرایندهای مختلف روی آن؛ ۳- به کارگیری آن در فضا متناسب با ویژگی های فضاهای این دسته بندی را می توان در نوشه های رایت درباره مصالح مشاهده نمود. وی می گوید: «هویت سطح دیوار به نوع سنگ، نوع بنا و نوع معمار بستگی دارد» (رایت، ۱۳۷۹، ص ۲۷). در انتخاب مصالح جبر محیطی موجب می گردد محدودیت در گزینش وجود داشته باشد هر چند که برای ساخت برخی بناهای یادمانی در انتخاب مصالح با نگاهی وسیع تر، گزینه ها افزایش یافته و نقش ویژگی های شخصیتی و فرهنگی پررنگ تر شده است. منظور از فرایندهای مختلف و پرورش، اعمالی است که لازم است روی مصالح پیش از به کارگیری انجام شود مثلا ساب زدن، نقش انداختن، فرم و هندسه بخشیدن و... . این مرحله استعدادهای ذاتی مصالح را شکوفا و توانایی های بالقوه مصالح را بالفعل می کند. نحوه فراوری به کارگیری مصالح یکسان در بوم های فرهنگی مختلف با توجه به شخصیت عمومی آن مناطق تعیین می گردد. در منابع تاریخی این موضوع در سبک ها و دوره های تاریخی مختلف بشر مورد توجه قرار گرفته است. لیکن بوم شناسان فرهنگی فرایندهای گوناگون به کارگیری مصالح را علاوه بر دوره های تاریخی مربوط به ویژگی های بوم فرهنگی می دانند. مرحله سوم انتخاب و استفاده از مصالح مربوط به

ارزش های نمادین و تداعی کننده اشتراکاتی بین افراد جامعه مشاهده نمود.

برخی پژوهشگران در رابطه ویژگی های شخصیتی با ترجیحات فضایی پژوهش نموده اند. بطور مثال کارل متسیوس^{۸۶} در مورد انتساب ترجیحات معماری و شخصیت شناسی MBTI تحقیق نموده و به نتایج در خور توجهی رسیده است که به اختصار در جدول زیر می توان به نتایج Matthews (جدول ۶) این تحقیق اشاره نمود. (جدول ۶) (۲۰۱۰).

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۰ بهار ۱۳۹۷
No.50 Spring 2018

مصالح گزینی بر اساس ترجیحات منطبق با ویژگی های شخصیتی
ماده و مصالح وجه کالبدی فضا را تشکیل می دهند. مصالح حدود و مرزهای فضا را تعیین کرده و آن را از حالت ذهنی و انتزاعی در آورده و به آن عینیت می بخشدند. مطابق با نظر روانشناسان، رفتار آدمی معلول فرایندهای روانی وی، شامل شناخت و ادراک محرک های گوناگون است و روانشناسان شخصیت معتقدند شناخت، ادراک و رفتار آدمی نسبی است و به ویژگی های شخصیتی مرتبط داشته شده است. انتخاب مصالح و استفاده از آن در معماری سه رفتار مجزا را شامل می شود:

می‌شوند. آوا علاوه بر ویژگی‌های مصالح به حجم فضا بستگی دارد رایحه بستگی به میزان رطوبت، نوع مصالح، کاربری و عمر بنا دارد.

ابعاد هندسی و وزن تعیین کننده چیزهای خاص مصالح در کنار هم می‌باشند این دو عامل به جدارهای مختلف ریتم‌های گوناگون می‌بخشنند، علاوه بر اینکه خود با چیزهای خاص، می‌توانند جلوه‌ای تزئینی یابند. همچنین می‌توانند پیش زمینه تزئینات دیگر نیز به شمار بیایند. رنگ مصالح نیز علاوه بر قابل رویت نمودن فضا جنبه‌ای تزئینی دارد. رنگ مصالح می‌تواند طبیعی و گویای ذات درونی آنان باشند و یا اینکه با فرایند‌هایی رنگ مصالح اصلاح شود. این فرایندها شامل رنگ کردن، لعاب زدن، گداختن، ساییدن و ... می‌باشد. بافت و میزان انعکاس نور و صدا در یک رابطه تنگاتنگ با هم قرار داشته و حواس بینایی، بساوایی و شنوایی را همزمان تحریک می‌کنند بدین ترتیب با دیدن یک ماده می‌توان علاوه بر تخمین وضعیت در برابر نور، بافت و میزان انعکاس صدایش را به طور ناخودآگاه در ذهن تجسم نمود. بدین ترتیب انتظار ما از بافت صیقلی، انعکاس بالای صوت و نور می‌باشد. علاوه بر ویژگی‌های ذاتی، زمان عامل تعیین کننده رایحه مصالح است و برخی مصالح همچون چوب‌های معطر در گذر زمان از شدت رایحه آنها کاسته می‌شود و برخی مصالح همچون خشت و کاهگل در گذر زمان دچار تغییر رایحه می‌شوند. عامل رطوبت و نزولات جوی نیز در انتقال رایحه مصالح نقشی اساسی ایفا می‌کند به طور مثال در مناطق شمالی حسن بیوایی در ادراک فضایی خانه‌های «گالی پوش» به واسطه رطوبت بالای آن مناطق بیشتر از مناطق خشک نقش دارد.

پس از ادراک ویژگی‌های ظاهری مصالح بنابر شخصیت فردی انتخاب و به کارگیری آن صورت می‌پذیرد. این انتخاب نوعی رفتار آگاهانه است. از طرفی آگاهی از ویژگی‌های مصالح و از سویی آگاهی از نیازها و تمایلات شخصی. انتخاب زمانی صورت می‌پذیرد که بیشترین تطبیق بین نیازها و ویژگی‌ها ایجاد شود. در بسیاری از موارد برای همگرا کردن نیازها و ویژگی‌ها، همانطور که پیشتر اشاره شد اولاً ماده طبیعی، فراوری می‌شود و ثانياً مصالح متنوع متناسب با ویژگی‌های فضایی به کار گرفته می‌شود.

ویژگی‌های فضایی مختلف است. مصالح در معماری به مشابه ماده خالی است که با آن طرفی به نام فضا ساخته می‌شود. بدینهی است که این ظرف متناسب با مظروف پدید خواهد آمد بدین ترتیب بین اختلاف ماده و مظروف نسبت تنگاتنگی وجود دارد. هر فضا با توجه به کارکرد و اهمیت، محدودیت‌ها و ضرورت هایی را در نوع مصالح حکم می‌کند. شخصیت عمومی افراد هر فرهنگ درجه اهمیت خاصی به کاربری‌ها، جدارهای فضاهای مختلف می‌دهد. مثلاً برخی فرهنگ‌ها به نمود بیرونی بنا بیشتر اهمیت می‌دهند و در نظر دارند سیمای عمومی ساختمان زیبا و بی‌نقص جلوه کند بدین ترتیب مصالح گران قیمت و طرح‌های چشم نواز را در سیمای خارجی به کار می‌برد در حالیکه در فرهنگ‌های دیگر جلوه بیرونی چندان مهم نبوده و مجلل ترین مصالح در درون بنا و طراحی داخلی به کار گرفته می‌شود.

انتخاب مصالح همان طور که بیان شد بیشتر تحت اجبار محیطی صورت می‌گیرد در حالیکه نحوه فراوری و به کار گیری مصالح (مرحله دوم) و مکان به کارگیری مصالح (مرحله سوم) موضوعاتی است که به اراده بومیان صورت گرفته و بهتر می‌تواند ویژگی‌های شخصیت گروهی در فرهنگ‌های مختلف را نمایش دهد همچنین در این دو مرحله، بحث به کارگیری و انتخاب مصالح را با تزئینات گره می‌زنند. چرا که تزئینات بستگی زیادی به نوع مصالح داشته و این دو مقوله پیوندی ناگرسختی در طراحی فضا دارند.

به موضوع انتخاب و به کارگیری مصالح از جنبه‌های مختلفی می‌توان پرداخت. در منابع معماري تا کنون اکثر پژوهش در مورد تکنولوژی ساخت و فراوری، خواص فیزیکی در جهت انطباق با اقلیم و کاهش مصرف انرژی‌های فسیلی، مقررین به صرفه بودن، بازیافت و ... انجام شده است و در پژوهش حاضر سعی شده نقش پسندهای شخصی در به کارگیری مصالح مورد کاوشن قرار گیرد. پسند و ناپسند واقع شدن یک جسم در مرحله اول پس از ادراک آن جسم صورت می‌گیرد. این ویژگی‌ها شامل وزن، بافت، رنگ، میزان انعکاس نور، رایحه و آوا می‌باشد. همانطور که مشاهده می‌شود حواس بساوایی، بینایی، شنوایی و بیوایی در این انتخاب با قدرت و ضعف هایی درگیر هستند. ابعاد، رنگ و میزان انعکاس نور مستقیم با بینایی، وزن و بافت با بساوایی و بینایی آوا با شنوایی و رایحه با بیوایی درک

میراث شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۰ بهار ۱۳۹۷
No.50 Spring 2018

نقش فراوری در تغییر ویژگی‌های مصالح

فراوری و مصالح و جنبه تزئینی دادن به مصالح در ساخت فضای تواند صفات متفاوت و حتی متضادی به مصالح بددهد بطور مثال ذات طبیعی چوب نرم، بافت دار و ابریشم گونه است اما چنانچه با رزین و روغن پوشش داده شود صیقلی شده و حالت ابریشم گونگی خود را از دست می‌دهد (لوید رایت، ۱۳۷۲، ص ۱۶). گل رس نرم، شکل پذیر و منعطف است و در اثر بارش شسته می‌شود. نسبت به فصول تاییر پذیر است، علاوه بر حواس بینایی و بساوایی، بویایی را با قدرت تحت تاییر قرار می‌دهد. از هندسه پذیری می‌گریزد به همین علت چنانچه استواری سطح با مصالح دیگر ایجاد شده باشد می‌تواند به عنوان اندوه به کار برود. همین ماده در برابر حرارت سخت می‌شود و فشار را تحمل می‌کند در عین حال از شکل پذیری و رایحه مندی آن کاسته می‌شود. قابلیت هندسه پذیری می‌یابد و در برابر بارش تغییر شکل نمی‌دهد. چینش قطعات مختلف آجر و خشت ریتم به جداره‌ها می‌بخشد که با حدود و بندهای بین قطعات ایجاد می‌شود. تاکید بر ریتم این جداره‌ها تا حدی است که در موادی در بین قطعات نیز تزئین شده است. ایجاد چینش‌های مختلف قطعات آجر عرصه مهمی برای بروز خلاقیت‌های معماران در طول تاریخ بوده است. افرودن لعاب و پخت مجدد آجر در کوره، کاشی را به وجود می‌آورد که گشايش مهم دیگری در تاریخ معماری و مصالح است. لعاب، رنگ و سطح بافت دار آجر را اصلاح نموده و جلوه‌ای کاملاً متفاوت به آن می‌بخشد. هم نوایی ذاتی آجر و کاشی در ترکیبات معقلی به خوبی مشاهده شده و ریتم یاد شده در سطوح را تکامل بیشتری می‌بخشد همچنین تنوع رنگ و نقش در کاشی کاری معرق و هفت رنگ امکانی بی پایان برای بروز خلاقیت طراحان ایجاد می‌کند. نیازهای درونی طراح و ویژگی‌های شخصیتی وی ممکن است ایجاب کند با نگاهی پرهیز کارانه از ایجاد نقش و رنگ و تزئینات پیچیده پروا کند و ممکن است قوه تخیل خود را بدون هراس به پرواز در آورد و پر نقش ترین و متنوع ترین ترکیبات بصری را ایجاد نماید (لوید رایت، ۱۳۷۲، ۵) و (نوایی، ۱۳۹۰).

سنگ نیز از جمله مصالح پُر استفاده در ساختمان سازی است که با ویژگی‌های خود امکانات فراوانی را در اختیار طراحان قرار داده است. در بکار بردن سنگ می‌توان چهره ذاتی اش را حفظ نمود و یا با برشکاری و ابزار زنی‌های ویژه قدرت تکنولوژی را نمایش داد. سنگ‌ها با ساب خوردن پیراسته شده و می‌توانند اسرار درون خود را فاش نمایند. برخی سنگها در میانه طیفی از شفافیت و کدورت هستند و

تصویر ۲. نطنز. مزار شیخ عبدالصمد. مقرنس پیچیده فضای داخلی گنبد خانه و استفاده تزئینی از نور اهمیت این فضارانمایش می‌دهد. (ماخذ: نگارنده)

تصویر ۳. زواره خانه هشت بهشت. ترکیب فرش کف با آینما و کاشی کاری ویژه آینما. (ماخذ: سلطان ۱۳۹۶)

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۰ بهار ۱۳۹۷
No.50 Spring 2018

۳۶۴

تصویر ۴. زواره مناره مسجد بنکویه. ضمن ایجاد خوانایی از تنوع مصالح پرهیز شده است. (ماخذ: سلطان ۱۳۹۶)

تصویر ۵. زواره مسجد جامع پرهیز از تعدد مصالح جداره سازی. برخلاف مناطق سرداز اجرای سنگ از ره با نقش بر جسته صرف نظر شده است
(ماخذ: تسلط ۱۳۹۶)

تصویر ۶. زواره خانه هشت بهشت. تمایل به استفاده از رنگ سفید و روشن در فضای داخلی (ماخذ: تسلط ۱۳۹۶)

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۰ بهار ۱۳۹۷
No.50 Spring 2018

■ ۳۶۵ ■

تصویر ۷. نظر. ورودی مزار شیخ عبدالصمد. تزئینات ریز نقش. (ماخذ: نگارنده)

در نتیجه طرح هایی سه بعدی و عمیق را در سطح به نمایش می گذارند. برخی طراحان از این ویژگی سنگ استقبال کرده و تنها به پیرایش و ساییدن سنگ اکفا می نمایند. از نقوش طبیعی آن به عنوان تزئین استفاده می کنند. برخی طراحان با ابزارهای ویژه و دقت فراوان سنگ را همچون موم در دستانشان شکل می دهند و اقدار و قدرت خود را به نمایش می گذارند. برخی طراحان از قرار دادن انواع سنگ ها در کنار سنگ رابطه برقرار می کنند. در مقابل برخی طراحان خواستار آنند که شکل طبیعی سنگ را حفظ نمایند. آنان سعی می کنند به گونه ای حجاری کنند که سطح خشن سنگ حفظ شود (لوید رایت، ۱۳۷۲).

شیشه نیز جزء مهمترین مصالح است. ساخت شیشه های جام در ابعاد بزرگ در دوره مدرنیسم امکان پذیر شد. پیش از آن ابعاد شیشه محدود بوده و به ناچار برای پوشاندن سطوح گسترده از شیشه در ساخته های مشبک چوبی یا فلزی استفاده می شده است بدین ترتیب شیشه همواره در قاب معنایی یافت و همچون جواهری که در رکاب خاص آویخته می شود از آن استفاده می شد. از این رو شیشه نقشی بسیار محترم در بین مصالح یافت. در دوران مدرن از مادیت شیشه به حدی کاسته شد که می توان از آن به عنوان غیر مادی ترین ماده یاد نمود بطوریکه ضمن حفظ محضوریت فیزیکی، هیچگونه محدودیت بصری ایجاد نمی نماید. آب، شیشه، نور و آینه پیوندی معنایی و ارجمند دارند. شیشه عرصه فراخی برای خلاقیت طراحان در طول تاریخ معماری بوده است. برخی طراحان از آن در ابعاد محدود استفاده نموده اند تا بر اهمیت و ارزش فضای درونی بیافزایند. برخی آن را در ابعاد بزرگ بکار برده اند تا نیاز به ارتباط با محیط (طبیعی و مصنوع) را مورد تأکید قرار دهند و ترس تنهایی انسان در فضای کاهش دهنده. برخی بر غیر مادی بودن این مصالح تأکید نموده اند و با غیر قابل رویت کردن آن به مقصود رسیده اند (لوید رایت، ۱۳۷۳) و برخی با نقوش و سطوح رنگی علاوه بر تأکید بر جنبه تزئینی سطوح شیشه ای بر حضور متفاوت نور و اهمیت نور تأکید نموده اند. استفاده از آینه را می توان نقطه کمال حضور شیشه در معماری به عنوان مصالح دانست. آینه بیش از هر مصالح دیگری مادیت فضای را می زداید؛ چرا که همواره اشاره به سوی مقابلش دارد. می توان با استفاده از آن فضایی کوچک را فراخ داد و زمانی که آینه در قطعات کوچک تر و با ساخته های هندسی و دقیق در کنار هم قرار گیرند جلوه ای خاص، پیچیده و زنده به فضا می بخشند. (نوایی ۱۳۹۰) همانگونه که مشاهده

می شود عناصر طبیعی با نوع فراوری و نحوه بکار گیری در فضایی توانند عرصه بروز خلاقیت معمار باشند و ویژگی های شخصیتی طراح را به بهترین نحو نمایش دهند. معماران در سیر تاریخی و مکانی با همین واژگان مختص اشعار منحصر به فردی سروده اند؛ شعری که آیینه شخصیت آنهاست و گویای جهان بینی و سبک زندگی ایشان است.

در ادامه بررسی تطبیقی در مصالح گزینی بین عوامل موثر و مشترک بوم و شخصیت در بوم فرهنگهای مختلف خواهد آمد. عوامل مشترک و موثر بومی-شخصیتی طبق شخصیت شناسی ستی عبارتند از سردی-گرمی و خشکی-تری. این عوامل موجب بروجود آمدن مزاج های سواپی، بلغمی، دموی و صفرایی می گردند. عامل خشکی-تری شخصیت با رطوبت بومی رابطه مستقیم داشته و عامل سردی-گرمی با دمای محیط رابطه معکوس دارد. عامل سردی مقارن با درون گرایی، عامل گرمی مقارن با برون گرایی است. عامل رطوبت مقارن با احساسی و ادراکی بودن (در MBTI) و توافق مثبت و وظیفه شناسی منفی (در HEXACO) است. عامل خشکی مقارن با متفکر و قضاآتگر بودن (در MBTI) و توافق منفی و وظیفه شناسی مثبت (در HEXACO) است.

نتیجه گیری و جمعبندی

با بررسی های انجام شده بین مصالح و ترئینات بنایی های منتخب در اقلیم های گرم و خشک، سرد و خشک، معتدل و مرطوب و گرم و مرطوب ایران می توان الگوی بکارگیری ماده و ترجیحات معماران در مورد نحوه کاربری مصالح و ترئینات در انطباق با ویژگی های شخصیت پایه و بوم هر منطقه ذکر نمود. در این تحقیق بوم معتدل و مرطوب شمال کشور و منطقه گرم و مرطوب جنوب، مجموعاً به عنوان بوم مرطوب در نظر گرفته شده است. در این بررسی مزار عون ابن علی در ماسوله و برخی سقانفارهای مازندران و مساجد جامع قشم، بستک، توریان و مسجد گله داری بندر عباس به عنوان نمونه های منطقه مرطوب؛ مزار شیخ عبدالصمد در نطنز و آثار مختلف شهر زواره به عنوان نمونه بوم گرم و خشک؛ گند سلطانیه و مجموعه شیخ صفی الدین اردبیلی به عنوان نمونه های بوم سرد و خشک مورد مشاهده عمیق قرار گرفته اند.

در اقلیم گرم فضای اندرونی و داخلی نسبت به ورودی و تاج بنا اهمیت بیشتری دارد و مصالح بکار رفته در این قسمت ها گرانقیمت تر و ترئینات آن پُر کار تر هستند. (تصاویر ۲ و ۳) عدم تمایل به استفاده از مصالح متعدد بویژه در جبهه عمومی بنا (تصاویر ۴ و ۵) تمایل

تصویر ۸. سلطانیه. گند سلطانیه. تشخیص فرم و مصالح گند در شهر. (مأخذ: نگارنده)

تصویر ۹. اردبیل مزار شیخ صفی. چینی خانه. استفاده از رنگ گرم در ساخت جداره های داخلی (مأخذ: نگارنده)

تصویر ۱۰. سلطانیه گند سلطانیه. بکارگیری مصالح با چینی هندسی شکسته در کنار هم (مأخذ: نگارنده)

تصویر ۱۱. سلطانیه گند سلطانیه. استفاده از ترئینات درشت نقش (مأخذ: نگارنده)

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۰ بهار ۱۳۹۷
No.50 Spring 2018

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۰ بهار ۱۳۹۷
No.50 Spring 2018

■ ۳۶۷ ■

تصویر ۱۸. نظر، مسجد جامع، گچبری بر جسته، استفاده از نوشتر در بین تزئینات تجریدی. (مأخذ: نگارنده)

تصویر ۱۹. نظر، مزار شیخ عبد الصمد. (مأخذ: نگارنده) تصویر ۲۰- سلطانیه. گند سلطانیه. (مأخذ: نگارنده) ایجاد تزئینات نوشترای بجا تزئینات صوری.

تصویر ۲۰. نظر مسجد جامع (مأخذ: نگارنده) تصاویر ۲۱ و ۲۲ سلطانیه. گند سلطانیه. (مأخذ: نگارنده) ساخت کوشی، مهارت و ریزه کاری در تزئین بندهای بین آجرها.

تصویر ۱۸. سلطانیه گند سلطانیه. بکارگیری ساختار هندسی منظم و گره چینی آجری (مأخذ: نگارنده)

تصویر ۱۲. ماسوله. مزار عون ابن علی. استفاده از اندواد کاری روی سفت کاری ارجحیت دارد (مأخذ: نگارنده)

تصویر ۱۳. ماسوله. مزار عون ابن علی. استفاده از رنگهای متنوع در تزئینات. (مأخذ: نگارنده)

تصویر ۱۴. بستک مسجد جامع (مأخذ: نگارنده) و تصویر ۱۵ بندر عباس، مسجد ملک ابن عباس (مأخذ: hormoz.ir) استفاده از خطوط منحنی پر پیچ و خم در تزئینات.

تصویر ۱۶. استفاده از تصاویر عینی در تزئینات و ترجیح دادن ترسیم با دست آزاد و عدم بکارگیری ابزارهای خاص. (مأخذ: tabarestannamag.ir)

تصویر ۱۷. نظر. مزار شیخ عبد الصمد. ایجاد تزئینات پرکار، ماهرانه، سه بعدی، انتزاعی و دور از دسترس. (مأخذ: نگارنده)

تزيينات سه بعدی مثل گچبری‌های برهشته و مقرنس ترجیح داده می‌شود. استفاده از تزيينات پراحساس و با دست آزاد به تزيينات ساختارمند و لزوم استفاده ماهرانه

از ابزارهای خاص ارجحیت دارد. (تصویر ۱۶)

در مناطق خشک عدم ریسک پذیری در بکارگیری مصالح. استفاده از مصالح کار شده. استفاده از مصالح صیقلی در کنار مصالح بافت دار و ایجاد تمایز ووضوح بین مصالح. (تصویر ۱۷) ایجاد چیزهای هندسی و ساختارمند که ریتم بصری به جداره می‌بخشد. (تصویر ۱۸) استفاده از تزيينات راستگوشه مثل گره چینی‌های آجری. (تصویر ۱۸) استفاده از تزيينات دور از دسترس. استفاده از مضامین معنوی. استفاده تقارن در تزيينات. ارجح داشتن تزيينات نوشتاری به تزيينات عینی. توجه به جزئیات و ریزه کاری جزئیات همچون بندکشی آجرها.

در جدول زیر نتایج بدست آمده از انطباق بوم، شخصیت و مشاهده مصالح و تزيينات ذکر شده است.

به بکارگیری رنگ‌های روشن و سرد در فضای داخلی خصوصی (تصویر ۶) عدم تمایز بین مصالح قسمت‌های مختلف بنا. استفاده از تزيينات ریز نقش در فضای داخلی.

در اقلیم سرد وجه و جنبه بیرونی بنا اهمیت زیادی دارد و در ورودی‌ها و قسمت گنبد یا تاج بنا سعی شده از مصالح شاخص کننده استفاده شود. (تصویر ۸) استفاده از رنگ‌های گرم در ساخت فضای داخلی (تصویر ۹) کارگیری مصالح با چیزهای هندسی شکسته در کنار هم (تصویر ۱۰) استفاده از تزيينات درشت نقش (تصویر ۱۱)

در مناطق مرطوب اندودکاری روی سفت کاری در نماسازی اولویت دارد. (تصویر ۱۲) از مصالح با رنگ‌های متنوع استقبال می‌شود. (تصویر ۱۳) از مصالح نرم مثل انواع اندودها و چوب استفاده می‌شود. تزيينات با خطوط منحتی به تزيينات هندسی و قرینه ترجیح داده می‌شود. (تصویر ۱۴ و ۱۵) تزيينات عینی به تزيينات انتزاعی ترجیح داده می‌شود. نقاشی روی اندودکاری به

جدول ۷. ویژگی‌های بومی، شخصیتی و ترجیحات مصالح گرینی منطبق با آن. (آخذ: نگارنده)

ویژگی‌های مصالح و تزيينات	عامل شخصیت شناسی HEXACO	عامل شخصیت شناسی MBTI	عامل شخصیت شناسی سنتی	ویژگی اقلیمی
<p>مصالح:</p> <p>استفاده از مصالح ارزان در نما در مقابل استفاده از مصالح گرانقیمت در فضای داخلی.</p> <p>استفاده از مصالح با بافت متخلخل در نما در مقابل استفاده از مصالح صیقلی در فضای داخلی.</p> <p>تمایل به رنگ‌های سرد.</p> <p>عدم استفاده از مصالح شاخص کننده بنا در شهر.</p> <p>عدم استفاده از مصالح نا مترافق و خارج عرف.</p> <p>استفاده حداقلی از سنگ ازاره با نقش بر جسته در دیوارهای خارجی و محدود کردن از ارده سنگی به حیاط مرکزی.</p> <p>استفاده از اندودهای تک رنگ سفید در پرداخت جداره‌های داخلی.</p> <p>تنوع کم مصالح مصرفی در جداره‌ها.</p> <p>ایجاد تمایز اندک بین مصالح قسمت‌های مختلف.</p> <p>تزيينات:</p> <p>استفاده از تزيينات ریز نقش در مقابل تزيينات گل درشت.</p> <p>استفاده از تزيينات ساده در نما در مقابل تزيينات پیچیده در فضای داخلی.</p> <p>استفاده از تزيينات آشنا.</p> <p>تمایل به تزيينات با ترکیبات نوشتاری به جای تزيينات صوری.</p> <p>تمایل به استفاده تزيينی از نور و سایه با استفاده از پنجره‌های مشبك و طرح‌های خاص.</p>	X	I	سردی	گرم

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۰ بهار ۱۳۹۷
No.50 Spring 2018

ویژگی های مصالح و تزئینات	عامل شخصیت شناسی HEXACO	عامل شخصیت شناسی MBTI	عامل شخصیت شناسی سنتی	ویژگی اقلیمی
<p>مصالح:</p> <ul style="list-style-type: none"> استفاده از مصالح بدیع و خارج عرف. استفاده از مصالح گرافیت در نما و اهمیت داده به وجه بیرونی بنا. استفاده از مصالح شاخص کننده در شهر. ایجاد تضاد رنگی با کنار هم قرار دادن مصالح نامناسب رنگ. استفاده از اندودهای رنگی. استفاده از مصالح متنوع. <p>ایجاد تمایز در قسمت های مختلف بنا بوسیله تمایز در مصالح.</p> <p>ایجاد تمایز بین مصالح به کار رفته در پایه، بدنه و تاج (گنبد).</p> <p>تمایل به استفاده از مصالح با رنگ گرم.</p> <p>تزئینات:</p> <ul style="list-style-type: none"> استفاده از تزئینات درشت نقش. استفاده از تزئینات پیچیده در نما. تمایل به استفاده از تزئینات غریب و نا آشنا. تمایل به استفاده از تزئینات صوری یا ایجاد نقوش بصری با حروف. تمایل به استفاده از تزئینات پر نقش و با رنگ های متنوع. استفاده از نور به عنوان عامل دیدن تزئینات و توجه کمتر به جنبه تزئینی نور. 	X	E	گرمی	سرما
<p>مصالح:</p> <ul style="list-style-type: none"> استقبال از مصالح جدید و بدیع. تمایل به اندوکاری روی سفت کاری. عدم تمایز بین مصالح قسمت های خصوصی و عمومی بنا. استفاده کردن از مصالح طبیعی و کمتر فراوری شده ارجحیت دارد. عدم تمایز زیبایی شناختی مصالح نما و فضای داخلی. استفاده از مصالح نرم بجای مصالح سخت و خشن. استفاده از مصالح صیقلی و یا بافت نرم. عدم استفاده از مصالح با تضاد رنگی زیاد. عدم استفاده از ازاره های سنگی کارشده و با نقوش برجسته. استفاده از مصالح با رنگ گرم. <p>تزئینات:</p> <ul style="list-style-type: none"> استفاده از تزئینات درشت نقش. استفاده از تزئینات منحنی بجای تزئینات راست گوش. استفاده از تزئینات دو بعدی (گره چینی و گچ بری شیر شکری) بجای تزئینات سه بعدی (مقرنس، کاسه سازی و گچ بری بر جسته و بر هشته). ترجیحاً استفاده از اندوود و ایجاد سطح صاف به جای سطوح متخلخل. استفاده از تزئیناتی که وجه زیبایی و جمال فضا را می افزاید به جای تزئیناتی که وجه شکوه و جلال فضای افرادی افزاید. استفاده از مسامین مادی در تزئینات. استفاده از تزئینات صوری به جای تزئینات به جای نوشتاری. استفاده از رنگ در تزئینات به جای استفاده از جنبه تزئینی نور. عدم تمایل به ایجاد تقارن در تزئینات. عدم تمایل به ایجاد تزئینات همشکل در یک بنا. تمایل به استفاده از کاشی هفت رنگ در مقابل تزئینات پرکار و طاقت فرسای معرق. تمایل به ایجاد تزئینات با خطوط منحنی پر احساس و دست آزاد و عدم الزام به استفاده از ابزارها و روشاهای هندسی خاص. 	A ⁺ /C	F/P	تری	روطب

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۰ بهار ۱۳۹۷
No.50 Spring 2018

ویژگی های مصالح و تزئینات	عامل شخصیت شناسی HEXACO	عامل شخصیت شناسی MBTI	عامل شخصیت شناسی سنتی	ویژگی اقلیمی
<p>مصالح:</p> <p>استفاده از مصالح متداول و عدم رسیک پذیری در استفاده از مصالح.</p> <p>استفاده از مصالح کار شده و گرانقیمت.</p> <p>استفاده از مصالح بافت دار در کنار مصالح صیقلی.</p> <p>استفاده از مصالح فراوری شده و بهبود یافته در مقابل حفظ ویژگی های طبیعی مصالح.</p> <p>استفاده از مصالح سخت.</p> <p>تمایل به ایجاد وضوح و تضاد رنگی بین مصالح.</p> <p>استفاده از چیزهای هندسی پیچیده مثل آجر کاری های خاص و</p> <p>ساییدن و ساب زدن مصالح به جهت فرم دادن و ساختاربخشی و تنظیم ویژگی های آنها.</p> <p>تمایل به استفاده از مصالح ویژه حتی به قیمت افزایش هزینه، سختی کار و مهارت بالا.</p> <p>در صورتیکه رنگ طبیعی مصالح مناسب نباشد ترجیح می دهد آن را رنگ آمیزی کنند تا به حالت دلخواه در بیايد.</p> <p>از آنجا که سازه جداره ها را قاب بندی می کند سعی در نمایش مصالح سازه ای دارند و روی عناصر سازه ای و جداره ها را کمتر انداود می کنند.</p> <p>ترجیح می دهنند پای دیوارها را با ازاره های سنگی کارشده و دارای نقوش بر جسته پوشانند.</p> <p>استفاده از مصالح با دوام و توجه به وضعیت مصالح در گذر زمان.</p> <p>تزئینات:</p> <p>استفاده از تزئینات راست گوش به جای تزئینات منحنی.</p> <p>استفاده از تزئینات پرکار در ارتفاع بالا و زیر گنبد (دور از دسترس) بجای تزئینات در دسترس.</p> <p>استفاده از تزئینات با مضماین معنوی.</p> <p>استفاده از پیام های نوشتاری به جای تزئینات صوری.</p> <p>استفاده از تزئینات با گره چینی و چیزهای مختلف قطعات هندسی به جای فرم دادن به مصالح آندو.</p> <p>استفاده از تزئینات سه بعدی (مقرنس، کاسه سازی و گچ بری بر جسته و بر هشته) به جای تزئینات دو بعدی.</p> <p>استفاده از تزئینات با مضماین انتزاعی در مقابل مضماین عینی.</p> <p>استفاده از نور و سایه تزئینی و انوار رنگی.</p> <p>تزئین جزئیاتی همچون بندکشی ها و درز بین آجر ها که مهارت و سخت کوشی بالا می طلبد.</p> <p>اهمیت بالای نماد پردازی در تزئینات.</p> <p>استفاده از تقارن محوری و مرکزی در تزئینات.</p> <p>استفاده از تزئینات همسکل در جداره هایی که نسبت به هم در تقارنند.</p> <p>اجرای دقیق و ماهرانه تزئینات.</p> <p>استفاده از تزئیناتی که به شکوه و جلال فضا می افزاید تا به جمال و زیبایی آن.</p>	+ A/C	T/J	خشکی	خشکی

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۰ بهار ۱۳۹۷
No.50 Spring 2018

منابع و مأخذ

قرآن مجید.

۱. ابن خلدون. (۱۳۵۹). مقدمه ابن خلدون. (پ).
۲. گنابادی، مترجم) تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
۳. ابن سینا، ح. (۱۳۶۸). قانون در طب. (ع).
۴. شرفکندي، مترجم) تهران: سروش.
۵. ابن عربی، م. (۱۳۸۵). فتوحات مکیه. (م).
۶. خواجه‌سوی، مترجم) تهران: مولی.
۷. اخوان الصفا. (۱۳۸۰). گزیده رسائل اخوان الصفاء. (ع. حلبي، مترجم) تهران: اساطير.
۸. اخوان الصفا. (۱۳۸۰). گزیده رسائل اخوان الصفاء. (ع. حلبي، مترجم) تهران: اساطير.
۹. لایکا، م. و اورا، ز. چکوا، ز. س. (۱۳۹۴). بو مشناستی فرهنگی، شناخت معاصر از رابطه بین انسان و محیط زیست. میرداماد، ۱، ۱۴-۲۹.
۱۰. کارشناسی ارشد. کاشان: دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشان.
۱۱. چینگ، ج. (۱۳۸۳). ادیان چین. (ح. ارشدی، مترجم) تهران: باز.
۱۲. حاتمی، ح. (۱۳۷۹). مبانی اپیدمولوژی بالینی در قانون ابن سینا. اولین کنگره طب پیشگیری همدان (ص. ۴۳-۴۷). همدان.
۱۳. حسن زاده آملی، ح. (۱۳۷۹) هزار و یک کلمه. قم: بوستان کتاب.
۱۴. خاتمی، م. (۱۳۸۴). بعد پنهان ماده در ساختار معماری (رساله دکتری). دانشگاه شهید بهشتی، معماری، تهران.
۱۵. ستوده، ه. (۱۳۹۵). روانشناسی اجتماعی. تهران: آوای نور.
۱۶. سردمی، م. (۱۳۷۷). پژوهشی در تاریخ پژوهکی و درمان جهان از آغاز تا عصر حاضر. تهران: سردمی.
۱۷. شهیدی، ش.، کمری، س. (۱۳۹۴). شخصیت ایرانی: شواهدی از تفاوت فرهنگی ویژگی‌های شخصیتی. تحقیقات علوم رفتاری، ۵۲۱-۵۳۱.
۱۸. شیرازی، ص. (۱۳۸۲). الشواهد الروبیه. (س. آشتیانی، تدوین) قم: بوستان کتاب.
۱۹. فارابی، م. (۱۳۷۱). التعليقات به ضمیمه التنبیه علی سبیل السعده. تهران: آل یاسین.
۲۰. فارابی، م. (۱۳۷۱). التنبیه علی سبیل السعاده. (ج. آل یاسین، مترجم) تهران: حکمت.
۲۱. فانگ، ی. (۱۳۸۰). تاریخ فلسفه چین. (ف).
۲۲. لکنر، ن. (۱۳۸۵). سرمایش، گرمایش، روشنایی. (م. کی نژاد، ر. آذری، مترجم) تبریز: دانشگاه هنر اسلامی.
۲۳. لنگ، ج. (۱۳۸۶). آفرینش نظریه معماری: نقش علوم رفتاری در طراحی محیط. (ع. عینی فر، مترجم) تهران: دانشگاه تهران.
۲۴. لوید رایت، ف. (۱۳۷۲). معنای مصالح: چوب. (ف. طاهری، تدوین) آبادی، ۱۰، ۱۰-۲۱.
۲۵. لوید رایت، ف. (۱۳۷۲). معنای مصالح: سنگ. (ف. طاهری، تدوین) آبادی، ۱۱، ۳۴-۳۹.
۲۶. لوید رایت، ف. (۱۳۷۲). معنای مصالح: پخته. (ف. طاهری، تدوین) آبادی، ۱۱، ۱۰-۳۹.
۲۷. لوید رایت، ف. (۱۳۷۲). معنای مصالح: سنگ. (ف. طاهری، تدوین) آبادی، ۹، ۲۶-۳۰.
۲۸. لوید رایت، ف. (۱۳۷۲). معنای مصالح: شیشه. (ف. طاهری، تدوین) آبادی، ۱۲، ۵۱-۵۵.
۲۹. نصر، س. (۱۳۷۷). نظر متفکران اسلامی درباره طبیعت. تهران: خوارزمی.
۳۰. نوایی، ک. حاجی قاسمی، ک. (۱۳۹۰). خشت و خیال. تهران: سروش.
۳۱. هال، ا. (۱۳۹۳). بعد پنهان. (م. طبییان، مترجم) تهران: دانشگاه تهران.
۳۲. ولایتی، ع. (۱۳۸۸). فرهنگ و تمدن اسلامی. قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف.

دریس شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۰ بهار ۱۳۹۷
No.50 Spring 2018

46. Stelmack, R „Stalikas, A .(1991) .Galen and The Humour Theory .Personality and Individual Differences.255-263,12 ,
47. SUTTON, M „ANDERSON, E .(2010) Introduction to Cultural Ecology .Lanham: AltaMira Press.
48. Triandis, H „Suh, E .(2002) .CULTURAL INFLUENCES ON PERSONALITY .Psychol, .60-133,53
49. ZARIN, H .(2010) .MAKING PLACE AND IDENTITY IN THE INTERSTICES: RIBEIRINHO LANDSCAPES IN THE TERRA DO MEIO—) LAND OF THE MIDDLE ,(PARÁ ,BRAZIL .FLORIDA: UNIVERSITY OF FLORIDA.
- www.static-panoramio.com: www.static-panoramio.com
- www.sobhefouman.ir: www.sobhefouman.ir
- www.safargardi.com: www.safargardi.com
- www.qrgardi.com: www.qrgardi.com
- www.moodle-beverleyhigh.net
- www.koreatimes.co.kr: www.koreatimes.co.kr
- www.hormoz.ir: www.hormoz.ir
- www.truity.com: www.truity.com
- www.slideplayer.com: www.slideplayer.com
- www.tabarestannamag.ir: www.tabarestannamag.ir

33. Arroyo, S .(1975) .Astrology, Psychology, and The Four Elements .Sebastopol: CRCS.
34. Ashton, M .(2013) .Individual Differences and Personality (Second Edition.) Oxford: Elsevier.
35. Ashton, M „Lee, K .(2007) .Empirical, Theoretical, and Practical Advantages of the HEXACO Model of Personality Structure .Personality and Social Psychology.150-166 ,11 ,
36. Bashiri, H., Barahmand, U., Akabri, S., Ghamari, H „Vusugi, A .(2011) .A Study Of The Psychometric Properties And The Standardization Of HEXACO Personality Inventory .Social and behavioral Sciences.1173-1176 ,30 ,
37. Berry, J., Poortinga, Y., Pandey, J., Dasen, P., Saraswathi, T., Segall, M & „Kagitcibasi, C. .(1997)Handbook of Cross-Cultural Psychology .Boston: Allyn & Bacon.
38. Eysenck, H & „Eysenck, M .(1985) .Personality and Individual Differences: A Natural Science Approach (Perspectives on Individual Differences .(New York: Plenum Press.
39. Gue, J „Ho Jo, G .(2013) .The Origin of personality types developed under selective pressures: Introducing Climatic-Adaptation Theory .HYPOTHESIS.1-5 ,
40. Hofstede, G „McCrae, R .(2004) .Personality and Culture Revisited: Linking Traits and Dimensions of Culture .Cross-Cultural Research, .38-52 ,38
41. Hofstede, G., Hofstede, G „Minkov, M.(2010) .Cultures and organizations: software of the mind .New York: McGraw-Hill.
42. Kant, I.(2012) .Anthropology from a Pragmatic Point of View) .M. Gregor (مترجم), New York: Springer Science Business Media.
43. Keirsey, D .(1998) .Please Understand Me II. New York: Prometheus Nemesis Book Company.
44. Mathews, C., Hill, C., Case, F „Allisima, T. .(2010)Personal Bias: The Influence of Personality Profile on Residential Design Decision. HOUSING AND SOCIETY.1-24 ,37 ,
45. Schultz, D „Schultz, S .(2005) .Theories of Personality .Belmont: Thomson Wadsworth.